

PATVIRTINTA
Vilniaus r. Sudervės Mariano Zdziechovskio
pagrindinės mokyklos direktoriaus
2023 m. liepos 18 d.
įsakymu Nr. 1-42

VILNIAUS R. SUDERVĖS MARIANO ZDZIECHOVSKIO PAGRINDINĖ MOKYKLA

IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

„Modernaus švietimo idėjų įgyvendinimo laboratorija“

Sudervė, 2023

Turinys

I. BENDROSIOS NUOSTATOS.....	3
1.1 ĮSTAIGOS SAVITUMAS	3
1.2 MOKYTOJŲ IR KITŲ SPECIALISTŲ PASIRENGIMAS.....	4
1.3 POŽIŪRIS Į VAIKĄ IR JO UGDYMĄ.....	4
1.4 TĖVŲ IR VIETOS BENDRUOMENĖS POREIKIAI	5
1.5 REGIONO SAVITUMAS	7
II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI.....	7
III. TIKSLAS IR UŽDAVINIAI.....	8
IV. UGDYMO TURINYS, METODAI, PRIEMONĖS.....	9
V. VAIKŲ UGDYMO SI PASIEKIMŲ BEI PAŽANGOS STEBĖJIMAS IR VERTINIMAS.	33
VI. NAUDOTA LITERATŪRA IR ŠALTINIAI.....	34

Naujos programos redakcijos autoriai: Sudervės Mariano Zdziechovskio pagrindinės mokyklos direktorė Renata Starenkienė, direktorės pavaduotoja ugdymui Beata Tylinga, ikimokyklinio ugdymo mokytojos: Česlava Kardis, Nijolė Skarulskaja, Veslava Mažeikienė, logopedė Alina Vysocka-Šiaučiūnė, meninio ugdymo mokytoja Rita Miliukienė.

I. SKYRIUS

BENDROSIOS NUOSTATOS

Informacija apie įstaigą:

Įstaigos pavadinimas: Vilniaus r. Sudervės Mariano Zdziechovskio pagrindinė mokykla.

Adresas: M. Zdziechovskio g. 1., Sudervės k., Sudervės sen., LT-14201, Vilniaus r.

Biudžetinė įstaiga. Kodas 191320242. Tel. (8 5) 249 02 37. El.paštas: rastine@smz.lt

Mokyklos steigėjas: Vilniaus rajono savivaldybė, identifikavimo kodas 111104987, LT-09318, Rinktinės g. 50, Vilnius.

Mokyklos grupė: bendrojo lavinimo mokykla.

Mokyklos tipas: pagrindinė mokykla.

Mokyklos kalba: lenkų.

Pagrindinė veiklos rūšis: švietimas.

Mokyklos švietimo veiklos rūšys: ikimokyklinis, priešmokyklinis, pradinis, pagrindinis ugdymas.

Programa atnaujinta vadovaujantis „Valstybės švietimo strategijos 2013 – 2022 m.“ (patvirtinta 2013 m. gruodžio 23 d. Nr. XII-745) pagrindinėmis nuostatomis, „Ikimokyklinio ugdymo metodinėmis rekomendacijomis“ (2015) ir „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu“ (2014).

1.1 Įstaigos savitumas

Sudervės Mariano Zdziechovskio pagrindinė mokykla - atvira kaitos procesams bei siekianti ugdymo kokybės įstaiga, kūrybiškai organizuojanti vaikų ugdymą. Mokykla įsikūrusi gamtos apsuptyje. Šalia mokyklos yra įvairūs objektai – dvi parduotuvės, Vilniaus rajono savivaldybės centrinė biblioteka, Kultūros Centras, Sudervės seniūnija, girininkija, medicinos punktas, Švč. Trejybės bažnyčia, Vilnojos ežero paplūdimys, Vytenio parkas. Tai pat šalia mokyklos esantis Vilnojos skulptūrinis parkas padeda vaikams stebėti ir tyrinėti natūralią gamtą visais metų laikais.

Įgyvendiname „Kimočis“ socialinio - emocinio ugdymo programą. „Kimočis“ (japoniškai „kimoči“ reiškia „jausmas“) –tai paprasta ir efektyvi ugdymo programa, kur smagios, įtraukiančios ir inovatyvios veiklos padeda vaikams įgyti pasitikėjimo savimi ir išmokti spręsti sudėtingas socialines - emocines situacijas. „Kimočis“ programa skirta emociniam intelektui ugdyti, pozityviam elgesiui skatinti, vaiko charakteriui ir bendradarbiavimo įgūdžiams lavinti. Šios programos pagalba vaikai mokosi įveikti kasdieninius emocinius sunkumus: atstūmimą, vienatvę, patyčias ar priekabiavimą, sunkius pokyčius.

Mokykla dalyvauja „Vaisių ir daržovių bei pieno ir pieno produktų vartojimo skatinimo vaikų ugdymo įstaigose“ programoje. Siekiama, kad vaikai ne tik gautų šviežių vaisių ir daržovių, pieno

produktų, kurie reikalingi visaverčiam vaikų augimui, bet ir ugdytūsi sveiko maitinimosi įpročius.

Ikimokyklinio ugdymo grupės lanko smalsūs, aktyvūs 52 vaikai. Kiekviena diena tarsi baltas popieriaus lapas, nuspalvinamas vaivorykštės spalvomis. Ikimokykliniame bei priešmokykliniame amžiuje vaikai yra drąsūs būti savimi. Vaikai spalvų, muzikos, šokių, vaidybos elementų bei įvairių netikėčiausių daiktų pagalba atskleidžia savo kūrybinius gebėjimus.

Sudervės Mariano Zdziechovskio pagrindinės mokyklos auganti karta yra pokyčių karta - jie turės būti adaptabilūs, nebijantys kaitos ir klaidų, gebantys spręsti problemas, mąstyti globaliai ir inovatyviai. Įprastinių žinių ir įgūdžių jiems jau nepakaks - vaikai turi įgyti XXI a. būtinas kompetencijas. Vaikui ir ateities kompetencijų ugdymui mokykloje skiriame didžiausią dėmesį - kompetencijas ugdome per kasdienes veiklas, užsiėmimus, žaidimus, išvykas. Mūsų bendruomenė - visas pasaulis! Ugdome visur: grupėje, kieme, parkuose, išvykose bei virtualioje erdvėje.

Įstaigos veiklą reglamentuoja steigėjo teisiniai dokumentai, mokyklos nuostatai, darbo tvarkos taisyklės, strateginis planas bei kiti teisiniai dokumentai.

1.2 Mokytojų ir kitų specialistų pasirengimas

Mokykloje dirba kompetentingos mokytojos, socialinė mokytoja, logopedė, muzikos vadovė, choreografas. Mokytojos nuolat dalyvauja rajono, respublikos ir užsienio seminaruose bei kursuose, kuriuose kelia savo kvalifikaciją.

Mokytojai suvokia savo misiją – būti vaiko pagalbininku, patarėju, padedančiu jam augti, bręsti, skleistis, tobulėti, besistengiančiu pažinti kiekvieno vaiko individualybę, pasirinkti ir taikyti tinkamas ugdymo strategijas, gebėti sukurti grupėje psichologiškai saugią atmosferą, matyti vaikų ugdymo perspektyvą, profesionaliai organizuoti ugdymo ir ugdymosi procesą, palaikyti ir stiprinti vaiko galias, tinkamai vertinti jo pasiekimus bei daromą pažangą.

1.3 Požiūris į vaiką ir jo ugdymą

Ugdydami vaiką, siekiame, kad jis augtų orus, smalsus, bendraujantis, sveikas, kuriantis, sėkmingai besiuogdantis. Šiam siekiui įgyvendinti, aktualus uždavinys mokytojams ir kitiems specialistams - suprasti vaikus, atpažinti jų poreikius, personalizuoti jų ugdymą, t.y. kurti kiekvieno vaiko individualumą atitinkančias ugdymo (si) situacijas bei aplinkas.

Jungtinio Tautų vaiko teisių konvencijos (ratifikuota 1995 m. liepos 3 d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I-983) 12 straipsnyje teigiama, kad „valstybės dalyvės garantuoja vaikui, sugebėjimą suformuluoti savo požiūras, teisę laisvai jas reikšti visais jos liečiančiais klausimais, be to, vaiko požiūroms, atsižvelgiant į jo amžių ir brandumą, skiriama daug dėmesio.

1.4 Tėvų ir vietos bendruomenės poreikiai

Ugdymo programa parengta siekiant tęstinumo tarp ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pakopos.

Tėvų lūkesčiai yra susiję su vaiko ugdymu. Tėvai tikisi, jog mūsų įstaigos mokytojai bendradarbiaus ugdant vaikus ir užtikrins kokybišką ugdymą modernioje, kūrybiškoje, saugioje ir sveikoje ugdymo aplinkoje. Tam, kad patenkintume tėvų lūkesčius ir vaikas norėtų eiti į darželį, auklėtojos ieško įdomesnių veiklos formų, atsižvelgdamos į vaikų gebėjimus, poreikius, jos ruošia ilgalaikius ir trumpalaikius grupių projektus.

Atsižvelgiame į tėvų lūkesčius, kurie tikisi, kad darželyje vaikai:

- **Jausis saugiai.** Vaikas gali jaustis saugus, pradžioje būdamas suaugusiųjų globoje, palapsniui ir pats mokosi saugoti save.
- **Judės.** Vaikas nuolat juda, bėgioja, sportuoja, laipioja judėjimui, aktyviai veiklai skirtose zonose, lauko aikštelėse.
- **Žais.** Kiekvienas vaikas turi galimybę žaisti su jam patinkančiais žaislais, pasirinkti žaidimo vietą, draugus. Žaisdamas jis išreiškia savo socialinę patirtį, bendrauja.
- **Mokysis bendrauti.** Vaikas nori būti gerbiamas, kitų pripažintas, kaip turintis savitų gabumų, vertingų savybių, išlikti savitu, skirtingu nuo kitų.
- **Galės patenkinti savo smalsumą.** Tenkindamas savo smalsumą, vaikas kaupia žinias, tikslina turimus daiktų vaizdiniu, veikia aplinkoje su įvairiais daiktais, kartu plečia savo žodyną. Vaikas nori viską paliesti, pajauti todėl, kad jo saviti mokymosi metodai.
- **Mokysis savarankiškumo.** Vaikas nori pats savarankiškai valgyti, rengtis, pasirinkti veiklą, priemones, žaislus.
- **Produktyviai ir kūrybingai veiks.** Šiuolaikinėje žinių ir technologijų visuomenėje augantis vaikas domisi informacinėmis technologijomis. Vaikas beveik visada nori ką nors veikti: piešti, lipdyti, konstruoti. Tam, kad vaikas nuolat galėtų įgyvendinti savo sumanymus, jam sudaromos palankios sąlygos tai atlikti, sukuriant lanksčią ir mobilią ugdymosi aplinką.

Tėvų manymu, svarbūs ikimokyklinio ugdymo kokybės aspektai yra: personalo šiluma santykiuose su vaikais ir jų tėvais, gera ugdymo programa, saugumo ir sveikatos užtikrinimas, vaikams siūlomos socialinės ir fizinės veiklos įvairovė.

Tėvų ir mokytojų bendravimas ir bendradarbiavimas grindžiamas pasitikėjimu, abipuse pagarba, dėmesiu ir konfidencialumu, aktyvia partneryste ir atsakomybe, pagarba vienas kito poreikiams ir interesams. Bendraujant ir bendradarbiaujant su ugdytinių šeimomis, kuriama bendruomenė, įstaigos kultūra, vertybės, tradicijos, užtikrinama ugdymo tęsą ir kokybę.

Bendrauti su tėvais padeda:

tėvų susirinkimai: bendri (mokyklos) susirinkimai;
grupių susirinkimai (aptariamos grupės problemos, tėvai supažindinami su vaikų ugdymo programa, aptariami galimi variantai);
individualios bendravimo formos: individualūs pokalbiai, konsultacijos (auklėtoja pateikia žinių apie vaiką, jo vystymąsi, elgesį su bendraamžiais).

koncertai, šventės, pramogos: tėveliai gali patys dalyvauti, pamatyti ir įvertinti savo vaikų meninius gebėjimus.

bendra veikla ir darbų parodos: tėvai, seneliai gali įvertinti savo atžalų sugebėjimus, kartu pasidžiaugti;
bendros kelionės, ekskursijos: vykimas su tėvais į bendras ekskursijas ne tik teikia pažinimo džiaugsmą, bet ir leidžia pažinti vieniems kitus, skleisti gerumui, draugiškumui.

tėvų švietimas: medžiaga tėvų lentoje (informacine pedagogine, psichologine, sveikatos tematika);
tėvų dalyvavimas įvairiuose tyrimuose (žodinės apklausos, anketos);
elektroninis paštas;
teoriniai ir praktiniai užsiėmimai;
internetinė svetainė.

1.5 Regiono savitumas

Vilniaus r. Sudervės Mariano Zdziechovskio pagrindinė mokykla yra įsikūrusi 15 km nuo Vilniaus. Ji gražioje, vaizdingoje vietovėje, kaimą supa miškai, ežerai. Yra galimybė vaikams dalyvauti Sudervės bendruomenės renginiuose, žygiuose, pereiti Vilnojos ežero krantus, stebėti Sudervės Švč. Trejybės bažnyčią - klasicistinę rotondą, bažnyčios architektūrą, akmens skulptūrų parką, Sudervės girininkiją. Naudinga ir įdomu apsilankyti seniūnijoje, medicinos punkte, tai padeda ugdytis pilietiškumo ir visuomeninio aktyvumo pradus.

II. SKYRIUS IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Remiantis pasirinktomis filosofinėmis kryptimis bei Lietuvos švietimo vertybėmis, įgyvendiname šiuos principus:

Humaniškumo principas – gerbti vaiką kaip asmenybę, garantuoti jam teisę elgtis ir gyventi pagal prigimtį ir asmeninę patirtį.

Demokratiškumo principas – taikyti demokratinius ugdymo metodus, leidžiančius vaikams reikšti savo norus, mintis, dalyvauti planavime ir veiklos organizavime, skleisti tėvams demokratines pažangias idėjas, teorijas, nuostatas, atsižvelgiant į šeimos sukaupimą patirtį ir vaiko pomėgius.

Individualumo – pripažinti kiekvieno vaiko unikalumą ir vertingumą – pažinti vaiką, padėti jam atrasti save, atskleisti jo pajėgumus, privalumus, gebėjimus.

Tautiškumo - perimti, perduoti ir puoselėti tautos kultūros vertybes. Ugdymo turinį glaudžiai sieti su regiono, gimtojo krašto socialinės, kultūrinės raidos kontekstu, kartu su juo atsinaujinant ir atitikti nuolat kintančias visuomenės reikmes.

Tęstinumo – ikimokyklinio ugdymo turinį derinti su priešmokyklinio ugdymo turiniu, siekiant, kad vaikas darniai pereitu nuo ugdymosi ikimokyklinėje grupėje prie ugdymosi priešmokyklinėje grupėje, o vėliau mokykloje, pasitelkti socialinius partnerius kokybiškam ugdymo turinio įgyvendinimui.

Fizinės sveikatos ir gerovės – sudaryti saugias ir sveikas ugdymosi sąlygas ir formuoti saugios ir sveikos gyvensenos nuostatas ir įgūdžius, ypatingą dėmesį skirti vaiko socialinei adaptacijai, psichologiniam saugumui bei gyvybei ir sveikatai išsaugoti.

Veiksmingumo – siekti ugdymo kokybės rezultatų, sumaniai ir taupiai naudojant ugdymo priemones, keliant kvalifikaciją, nuolat vertinant ir analizuojant savo veiklą.

Integralumo - visos vaiko raidos sritys - fizinė, intelektualinė, emocinė, socialinė yra neatsiejamos.

III. SKYRIUS TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Tikslas - atsižvelgiant į vaiko prigimtines galias, jo individualią patirtį, vadovaujantis raidos dėsniniais, padėti vaikui ugdytis orumo, savarankiškumo, sveikos gyvensenos, tinkamo bendravimo su suaugusiais ir vaikais, pasitikėjimo savimi, kūrybiškumo ir mokėjimo mokytis pradmenis.

Uždaviniai:

1. Skatinti vaikų pasitikėjimą savimi, sudaryti sąlygas atsiskleisti vaikų individualiems poreikiams ir gebėjimams.
2. Ugdyti vaiko kalbą kaip saviraiškos, bendravimo, pažinimo priemonę.
3. Akcentuoti vaiko ir gamtos ryšį, sužadinant smalsumą sąlyčiui su gamta ir aplinka, pajaučiant save gamtos dalimi.
4. Skatinti vaikus domėtis tautos kultūra, ugdyti pagarbą ir toleranciją kitų tautų kultūroms.
5. Tenkinti ir žadinti prigimtinių vaiko poreikį judėti, stiprinant jo fizines ir psichines galias, ugdant saugumo jausmą ir higieninius įgūdžius.
6. Skleisti olimpizmo dvasią, ugdant kilnų ir garbingą elgesį ne tik sporte, bet ir gyvenime, tikslo siekimą, kūno, valios ir minčių darną, džiaugsmą dėl įdėtų pastangų, draugiškumo ir bendradarbiavimo jausmą.
7. Atskleisti ir išplėtoti ugdytinių kūrybines galias, išugdyti pradinę meninę ir estetinę raišką.
8. Užtikrinti visų amžiaus tarpsnių vaikų tęstinį ugdymą (si), padedant subręsti mokyklai, padedant laimingo žmogaus gyvenimo pagrindus.
9. Plėtoti ypatingų ir specialiųjų poreikių turinčių vaikų gebėjimus, tenkinant jų individualius poreikius.

IV. SKYRIUS

UGDYMO TURINYS, METODAI, PRIEMONĖS

Vaiko pasiekimai programoje apjungti pagal lūkesčius:

BENDRAUJANTIS, KURIANTIS, SVEIKAS, SAUGUS, PASITIKINTIS SAVIMI, ORUS, SMALSUS, SĖKMINGAI BESIUGDANTIS VAIKAS.

SVEIKATOS SAUGOJIMO KOMPETENCIJA

SVEIKATOS SAUGOJIMO KOMPETENCIJA SIETINA SU ŠIOMIS PASIEKIMŲ SRITIMIS:

- **KASDIENINIO GYVENIMO ĮGŪDŽIAI;**
- **FIZINIS AKTYVUMAS.**

Lūkestis. Sveikas ir saugus vaikas.

Esminės meninės kompetencijos nuostatos:

- *noriai ugdomi sveikam kasdieniam gyvenimui reikalingus įgūdžius;*
- *noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus.*

1. KASDIENIO GYVENIMO ĮGŪDŽIAI	
<p><i>Esminis gebėjimas. Tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojami tualetu, prausiasi, šukuoja si. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.</i></p>	
<p>Kasdienio gyvenimo įgūdžių srityje vaikui ugdantis tobulėja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>vaiko asmeniniai valgymo ir mitybos įgūdžiai;</i> • <i>kūno švaros ir aplinkos tvarkos palaikymo įgūdžiai;</i> • <i>saugaus elgesio įgūdžiai;</i> • <i>taisyklinga kūno laikysena.</i> 	
VAIKO VEIKSENOS	
ANKSTYVASIS AMŽIUS	IKIMOKYKLINIS AMŽIUS
<ul style="list-style-type: none"> *Valgo ir geria padedamas arba savarankiškai. * Taisyklingai laiko šaukštą, geria iš puoduko. * Pradedą naudoti stalo įrankius. * Pasako, ko nori ir ko nenori valgyti. * Suaugusiojo padedamas plaunasi, šluostosi rankas, išpučia nosį. * Pats eina į tualetą, suaugusiojo padedamas susitvarko. * Žaidžia siužetinius žaidimus. * Eidamas miegoti tvarkingai sudeda drabužėlius ant kėdutės. * Suaugusiojo rengiamas vaikas „jam padeda“. * Paprašytas padeda žaislą į nurodytą vietą. 	<ul style="list-style-type: none"> * Valgo gana tvarkingai, dažniausiai taisyklingai naudojami stalo įrankiais. * Įvardija po kelis produktus, kuriuos valgyti sveika, o kurių vartojimą reikėtų riboti. * Paragavęs, pauostęs, apčiuopęs įvardija vaisius, daržoves. * Ugdomi savitvarkos įgūdžius, nusimaudamas batus, nusimaudamas kojines, plaudamas rankas. * Prisimena, kad kosint ar čiaudint reikia prisidengti burną, kaip naudotis nosine. * Sugrupuoja kūno dalių paveikslėlius su daiktų (kurie padarys jas švariais) paveikslėliais.

<ul style="list-style-type: none"> * Saugiai juda erdvėje: sustoja į eilę, ratą, eina ir bėga vienas paskui kitą. * Klausosi pasakojimų apie švarą, dienos ritmą, saugų elgesį namuose, gamtoje. * Žiūri filmukus apie saugų elgesį gatvėje, namuose. * Savarankiškai atsistoja, stovi, atsitupia, pasilenkia, eina į priekį, šoną ir atgal. * Bando naudotis fiziniam judėjimui skirta įranga, priemonėmis, žaislais, kieme esančiais įrenginiais. * Atpažįsta ir parodo kelias savo kūno dalis. Bando įvardinti, kurios kūno dalies trūksta. 	<ul style="list-style-type: none"> * Šiek tiek padedamas apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. * Gali sutvarkyti dalį žaislų, su kuriais žaidė. * Suaugusiojo padedamas kloja lovą. * Savarankiškai ar priminus laikosi grupės taisyklių. * Pastebi nesaugius žaislus, daiktus, juos parodo suaugusiems. * Išbraukia piešinėlius, kuriuose situacijose vaikai elgiasi nesaugiai. * Užbraukia paveikslėlius, kuriuose pavaizduotos nesaugios žaidimų vietos. * Stengiasi vaikščioti, stovėti, sėdėti taisyklingai. * Naudojasi fiziniam judėjimui skirta įranga, priemonėmis, žaislais, žaidimo aikštelėse esančiais įrenginiais.
UGDYMO GAIRĖS IR SIŪLAMOS IDĖJOS	
<p>Ugdymo(si) priemonių pritaikymas: plakatai, „Grupės elgesio taisyklės“, knygos, žurnalai, enciklopedijos, vaizdinė medžiaga, edukaciniai ir mokomieji filmukai, higienos reikmenys, rūbinėlė, gydytojo įrankių komplektai, stalo žaidimai, loto, dėlionės sveikatos klausimais, vaikams pritaikyti indai ir stalo įrankiai, paveikslėliai „kelio ženklai“, fiziniam judėjimui skirta įranga.</p> <p>Ugdymo(si) aplinka: grupė, salė, biblioteka, rūbinė, mokyklos, Sudervės bendrosios praktikos gydytojo kabinetas.</p>	

2. FIZINIS AKTYVUMAS	
<p><i>Esminis gebėjimas. Eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydamas pusiausvyrą, spontaniškai ir tikslingai, atlieka veiksmus, kuriems būtina akių-rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika.</i></p>	
<p>Fizinio aktyvumo srityje vaikui ugdantis tobulėja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>stambiosios motorikos įgūdžiai ir fizinės vaiko savybės;</i> • <i>smulkiosios motorikos įgūdžiai, rankų-akių koordinacija.</i> 	
VAIKO VEIKSENOS	
ANKSTYVASIS AMŽIUS	IKIMOKYKLINIS AMŽIUS
<ul style="list-style-type: none"> * Padedamas lipa laiptais aukštn pristatomu žingsniu. * Pastovi ant vienos kojos (3-4 sekundes). * Savarankiškai atsistoja, stovi, atsitupia, pasilenkia, eina į priekį, šoną ir atgal. * Bėga keisdamas kryptį, greitį. Sustoja išgirdus garsinį signalą. * Judesiais pavaizduoja veiksmus ir reiškinius (važiuoja automobilis, šviečia saulė ir kt.). 	<ul style="list-style-type: none"> * Atlieka rytinę mankštą. * Stovėdamas ir sėdėdamas atlieka įvairius judesius kojomis bei rankomis. * Eina siaura (5 cm.) linija, gimnastikos suoleliu. * Juda pagal kryptį, koordinacija gerėja. * Laipioja aukštn ir žemyn laiptais ir kopėčiomis, perlipa kliūtis. * Eina ir bėga atlikdamas pratimus (pirštų galais, kulnimis, aukštai keliant kelius).

- * Žaidžia su įvairaus dydžio kamuoliais.
- * Pralenda per kliūtis keturpėsčia.
- * Tikslingai siekia daikto, rankos judėjimą seka akimis.
- * Surenka kamuolius ir sudeda į krepšį.
- * Spiria kamuolį išlaikydamas pusiausvyrą.
- * Sviedžia rutuliuką arba kamuoliuką.
- * Nusileidžia čiuožyne.
- * Nušoka nuo suolo.
- * Laikosi nesudėtingų judrių žaidimų taisyklių.
- * Džiaugiasi judėjimo galimybe bėgiodami, žaisdami judrius žaidimus.
- * Vaikščiodamas apeina arba peržengia kliūtis.
- * Dalyvauja darželio organizuojamuose sveikatingumo savaitėse, sporto šventėse.
- * Ploja rankomis.
- * Suglamžo popieriaus lapą į kamuoliuką.
- * Mokosi užsisiegti sagas, užtraukti užtrauktuką.
- * Paima daiktą iš viršaus apimdamas jį pirštais.
- * Lipdo įvairius daiktus iš plastilino, druskinės tešlos, modelino, kinetinio smėlio.
- * Įkerpa popieriaus kraštą.
- * Pieštuką laiko tarp nykščio ir kitų pirštų.
- * Mokosi užsukti ir atsukti įvairaus dydžio dangtelius, kamštelius.
- * Išmeta daiktus iš rankos atleisdamas pirštus.
- * Tiksliau konstruoja, veria ant virvutės sagas, karoliukus.

- * Meta, gauda ir spiria vis geriau koordinuodamas judesius.
- * Ridena kamuolį į vartus, taiko į kėglius.
- * Atsigulęs ant nugaros vis greityn „mina dviratį“.
- * Iš už galvos abiem rankomis meta kamuolį į tolį.
- * Pralenda pro lanką-šonu pristatomuoju žingsniu.
- * Šokinėja abiem kojomis vietoje ir judėdamas pirmyn, ant vienos kojos.
- * Peržengia, peršoka žemas kliūtis.
- * Laipioja lauko įrenginiais.
- * Žaidžia lauko, sportinius bei judriuosius žaidimus, dalyvauja estafetėse, mokosi varžytis, laimėti ir garbingai pralaimėti.
- * Ridena kamuolį vienas kitam iš įvairių padėčių.
- * Dalyvauja sveikatos ugdymo pramogose, šventėse.
- * Veria vėrinius iš smulkių geometrinių figūrėlių.
- * Mėto į taikinį „sniego gniūžtes“, kamuoliukus.
- * Lipdo įvairius daiktus iš plastilino, druskinės tešlos, modelino, kinetinio smėlio.
- * Tiksliau atlieka judesius plaštaka ir pirštais (atgnybia, suspaudžia, kočioja tarp delnų).
- * Pieštuką laiko tarp nykščio ir kitų pirštų, juo rašo, piešia įvairias nesudėtingas figūras.
- * Piešia teptuku, taisyklingai jį laiko.
- * Naudodamasis žirkklėmis, kerpa tiesia linija, iškerpa įvairias formas.
- * Eksperimentuoja žaisdami su popieriumi: glamžo, plėšo mažais įvairaus dydžio gabaliukais.
- * Žaidžia su pipete. Lašina lašius.
- * Domisi ir piešia tiesias, lenktas, vingiuotas linijas.
- * Pratinasi skalbinių spaustukus užsegti ant virvelės, nusegti.

UGDYMO GAIRĖS IR SIŪLOMOS IDĖJOS

Ugdymo(si) priemonių pritaikymas: triratukai, įvairaus dydžio kamuoliai, šokinėjimo kamuoliai, gimnastikos kėgliai, parašutas, kopėtelės, čiužiniai, įvairios juostelės, šokinėjimo virvutės, grotuvai, įvairaus ritmo muzikiniai įrašai, skalbinių segtukai, gamtinė medžiaga, pieštukai, teptukai, smulkūs žaislai, laikraščiai, knygos, spalvota kreida, antrinės žaliavos, spalvotas popierius, popierinės, medžiaginės servetėlės, trafaretai, pipetės, plastilinas, modelinas, kinetinis smėlis, priemonės segiojimui, žirkklės.

Ugdymo(si) aplinka: grupė, salė, mokyklos žaidimo aikštelės.

SIŪLOMI ŽAIDIMAI SVEIKATOS SAUGOJIMO KOMPETENCIJAI LAVINTI

„Švarūs dantys-sveiki dantys“, „Balionėlis“, „Paridenkim kamuoliukus“, „Pastumdyk vežimėlį“, „Vėjas ir plunksnelės“, „Mums linksma ir smagu“, „Kas greičiau?“, „Pagauk mane“, „Sugauk uodą“, „Sviedinį pro vartelius“, „Nuropok iki meškučio“, „Jurgeli meistrelį“, „Gandras ir varlės“, „Peršok griovį“, „Pavyk sviedinį“, „Šuoliai per akmenis“, „Sudėk piramidę“, „Suverk karolius“, „Geometrinių figūrų karoliai“, „Spalvoti rutuliukai“, „Pavaišinkime kiškutį“, „Meškiukas žaidžia“, „Kas taip sako?“, „Nuo bailumo iki drąsos“.

SOCIALINĖ KOMPETENCIJA

SOCIALINĖ KOMPETENCIJA SIETINA SU ŠIOMIS PASIEKIMŲ SRITIMIS:

- **EMOCIJŲ SUVOKIMAS IR RAIŠKA;**
- **SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ;**
- **SAVIVOKA IR SAVIGARBA;**
- **SANTYKIAI SU SUAUGUSIAISIAIS;**
- **SANTYKIAI SU BENDRAAMŽIAIS;**
- **INICIATYVUMAS IR ATKAKLUMAS;**
- **PROBLEMŲ SPRENDIMAS.**

Lūkestis. *Pasitikintis savimi, orus vaikas.*

Esminės socialinės kompetencijos nuostatos:

- *domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais;*
- *nusiteikęs valdyti emocijų raišką ir elgesį;*
- *save vertina teigiamai;*
- *pasitiki pedagogais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdieninėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai reiškia jiems savo nuomonę, tariasi, derasi; žino, kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiais;*
- *nusiteikęs geranoriškai bendrauti bendradarbiauti su bendraamžiais;*
- *didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais;*
- *nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniams iššūkiams bei sunkumams įveikti.*

1. EMOCIJŲ SUVOKIMAS IR RAIŠKA

Esminis gebėjimas. *Atpažįsta bei įvardina savo ir kitų emocijas ar jausmus jų priežastis, įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia į kito jausmus, užjaučia, padeda.*

Emocijų suvokimo ir raiškos srityje vaikui ugdantis tobulėja:

<ul style="list-style-type: none"> • <i>savo jausmų raiška, suvokimas ir jų pavadinimas;</i> • <i>kitų žmonių jausmų atpažinimas ir tinkamas reagavimas į juos;</i> • <i>savo bei kitų nuotaikų ir jausmų apmąstymas.</i> 	
VAIKO VEIKSENOS	
ANKSTYVASIS AMŽIUS	IKIMOKYKLINIS AMŽIUS
<ul style="list-style-type: none"> * Mimika, kūno judesiais ir garsais išreiškia džiaugsmą, liūdesį, baimę, pyktį. * Pozityviai nusiteikęs išsiskiria su tėveliais. * Atspindi kitų vaikų emocijų raišką (kartu juokiasi, jei juokiasi kitas, nusimena, jei kitas verkia). * Mandagiai pasisveikina ir atsisveikina. * Kalba apie jausmus, žiūrindamas paveikslėlius, nuotraukas, piešinius, knygų iliustracijas. * Vartoja savo kalboje žodžius ačiū, prašau. * Domisi vaikais, ieško draugo žaidimui. * Veido išraiška parodo „aš piktas, aš linksmas“. * Žiūrėdamas paveikslėlius, nuotraukas, matydamas savo atvaizdą veidrodyje, atpažįsta liūdesį ir džiaugsmą. * Noriai žaidžia su suaugusiuoju, kopijuoja jo veiksmus, mimiką, gestus. * Kai kitas vaikas atima žaislą, verkia ir laukia auklėtojo pagalbos. 	<ul style="list-style-type: none"> * Atpažįsta kitų emocijas pagal veido išraišką, elgesį, veiksmus. * Geriau supranta kitų emocijas ir jausmus, dažnai tinkamai į juos reaguoja (pvz. stengiasi paguosti, padėti). * Pradedą kalbėtis apie jausmus su kitais – pasako ar paklausia, kodėl pyksta, kodėl verkia. * Apibūdina savo jausmus, pakomentuoja juos sukėlusias priežastis. * Žino, kad, ištikus bėdai ar nesėkmei, visada gali kreiptis pagalbos. * Prie paveikslėlių nupiešia arba priklijuoja veidukus, kurie vaikų veiksmai džiugina, o kurie liūdina. * Žaisdami su bendraamžiais susilaiko nuo netinkamų emocijų. * Dalyvauja gerumo akcijose. * Piešia, tapo, tyrinėja emocines būsenas, bando jas išreikšti spalva, forma, linija, dėme. * Domisi draugo savijauta, stebi, kada kitam liūdna, skauda, gera ar linksma, nuramina, džiaugiasi kartu. Paguodžia kitus.
2. SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ	
<p>Esminis gebėjimas. <i>Laikosi susitarimų, elgiasi mandagiai, taikiai, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus (suvaldo pyktį, neskaudina kito), įsiaudrinęs geba nusiraminti.</i></p>	
<p>Savireguliacijos ir savikontrolės srityje vaikui ugdantis tobulėja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>gebėjimas nusiraminti, atsipalaiduoti;</i> • <i>jausmų raiška tinkamais būdais, jausmų raiškos kontrolė.</i> 	
VAIKO VEIKSENOS	
ANKSTYVASIS AMŽIUS	IKIMOKYKLINIS AMŽIUS

<ul style="list-style-type: none"> * Nustoja verkti, kai auklėtoja ar kitas suaugusysis paima ant rankų ar priglaudžia. * Pargriuvęs bėga pas juo besirūpinantį suaugusįjį, rodo, kur skauda. * Pats ieško nusiramavimo: apkabina minkštą žaislą, šaukia suaugusįjį. * Pavargęs migdosi apkabinęs savo mėgstamą minkštą žaislą. * Reaguoja į suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius. * Sako „aš pats“ kai suaugusysis nori jam padėti. * Rodo pasitenkinimą kasdiene tvarka ir bendra veikla. 	<ul style="list-style-type: none"> * Nusiramina girdėdamas suaugusiojo komentarus, kalbėdamas su suaugusiuoju apie tai, kas jį įskaudino. * Nusiramina ir atsipalaiduoja klausydamas ramios muzikos, sekamų ar skaitomų terapinių pasakų. * Atsipalaidavimo ir nusiramavimo būdus taiko pats sau (pvz. žiūri pro langą, varto knygutes, piešia, nueina pažaisti į „Mėgstamiausią kampelį“). * Žiūri filmukus, video medžiagą, aptaria herojų elgesį įvairiose situacijose. * Ramioje situacijoje pasako galimas savo ar kito asmens netinkamo elgesio pasekmes. * Jausmus vis dažniau išreiškia mimika ir žodžiais, o ne veiksmis. * Pats stengiasi suvaldyti savo pyktį. * Bendraamžio erzinamas nusiuka ir nueina šalin, susilaikydamas nuo konflikto. * Supykęs ant draugo nueina į bibliotekėlę, varto knygeles, pasirenka kitus žaislus, stalo žaidimus, žaidžia vienas ar su kitais draugais.
---	--

3. SAVIVOKA IR SAVIGARBA

Esminis gebėjimas. *Supranta savo asmens tapatumą („aš esu, buvau, būsiu“), pasako, kad yra berniukas / mergaitė, priskiria save savo šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitais.*

Savivokos ir savigarbos srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- vaiko asmeninio tapatumo jausmas;
- bendrumo su šeima, grupe jausmas, tautinio tapatumo jausmas;
- pozityvus savęs vertinimas.

VAIKO VEIKSENOS

ANKSTYVASIS AMŽIUS	IKIMOKYKLINIS AMŽIUS
--------------------	----------------------

*Atpažįsta ir nuotraukose parodo save, šeimos narius, grupės draugus, tam tikros profesijos žmones.
 *Tyrinėja save, savo veido išraišką veidrodyje.
 *Žaidžia vardų žaidimus: atsiliepia, pašauktas vardu, padrąsintas save vadina vardu, pasako savo vardą kitam.
 *Piršteliais parodo arba pasako savo amžių.
 *Žiūrinėja savo šeimos, draugų, grupės nuotraukas.

*Vardija ir parodo 5-6 žmogaus kūno dalis, aiškinasi kam reikalingos kojos, ausys, akys ir kt. kūno dalys.
 *Žaidžia žaidimą „Mano kūno dalys“.
 *Tarp kitų daiktų atpažįsta savo asmeninius daiktus (drabužėlius, žaislus, knygutes), juos parodo.
 *Pasako kas jis yra – berniukas ar mergaitė.
 *Įvardina kas yra jo draugas: berniukas ar mergaitė.
 *Dalinasi su draugais savo įspūdžiais iš namų aplinkos.
 Prieina prie suaugusiojo, kad parodytų ko išmoko.
 *Džiaugiasi kai yra pagiriamas.
 *Reikalauja, kad jo darbelis būtų matomas.
 *Pasako kaip jaučiasi, ką mėgsta, su koku žaislu nori žaisti.

* Vis geriau suvokia savo norus, jausmus, gebėjimus, savybes. Ima suvokti save, kaip galintį daryti įtaką kitam (pralinksinti, padėti ir kt.)
 *Tyrinėja savo ir kitų žmonių panašumus ir skirtumus, lygina save koks buvo anksčiau ir dabar.
 *Atpažįsta save kūdikystės nuotraukose, apibūdina savo išvaizdą, teisingai pasako, kad suaugęs bus vyras (moteris), tėvelis (mamytė).
 *Nupiešia save ir pakomentuoja kaip atrodo, ką turi, ką veikia.
 *Pasakoja apie save: pasako vardą, pavardę, amžių, lytį, nusako išvaizdą, kalba apie pomėgius.
 *Sudaro savo šeimos medį.
 *Jaučiasi esąs šeimos narys. Dažnai pasakoja ką veikė namuose su mama, tėčiu ar kitais šeimos nariais.
 *Į grupę atėjusiems tėvams noriai aprodo grupę, pasakoja apie tai, ką joje veikė, apie draugus, auklėtoją.
 *Apibūdina draugus, nupiešia grupės „Foto nuotrauką“.
 *Suvokia, kad komandoje, kartu dirbant, galima pasiekti geresnių rezultatų.
 *Laikosi šeimos, bendruomenės narių susitarimų, taisyklių.
 *Diskutuoja apie Tėvynę, gimtinę.
 *Žino savo sostinės, šalies, pavadinimą.
 *Pasako namų adresą, grupės pavadinimą.
 *Atpažįsta tautinius simbolius: vėliavą, herbą, himną.
 *Domisi tradicijomis, papročiais, šventėmis, noriai dalyvauja jose.
 *Draugams ir suaugusiems rodo ką nuveikė, džiaugiasi pasiektu rezultatu.
 *Pasako kaip jaučiasi, ko nori jis pats ir kaip jaučiasi, ko nori kitas asmuo.
 *Įvertina savo elgesį naudodamas „Jausmų šypsenėles“ (simbolines korteles „Mandagus“, „Paslaugus“, „Draugiškas“).
 *Supranta ir gina savo teises būti, žaisti kartu su kitais.

4. SANTYKIAI SU SUAUGUSIAISIAIS

Esminis gebėjimas. Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais.	
Santykių su suaugusiais srityje vaikui ugdantis tobulėja:	
<ul style="list-style-type: none"> • gebėjimas atsiskirti nuo tėvų ir pasitikėti pedagogais, abipusė pagarba; • gebėjimas mokytis palaikyti partneriškus santykius su pedagogais; • žinojimas kaip saugiai elgtis su nepažįstamais suaugusiais. 	
VAIKO VEIKSENOS	
ANKSTYVASIS AMŽIUS	IKIMOKYKLINIS AMŽIUS
<ul style="list-style-type: none"> * Sunkiai atskiria nuo mamos, tėčio ar globėjo, verkia, tačiau padedamas pedagogo pamažu nurimsta ir įsitraukia į veiklą. * Atpažįsta juo besirūpinantį suaugusįjį, siekia būti greta. * Lengviau nei antraisiais metai atsiskiria nuo tėvų. * Drąsiai veikia, išbando ką nors nauja, kai šalia yra suaugusysis. * Ne visada priima suaugusiojo pagalbą, kartais užsispiria. * Stebi į grupę atėjusius svečius, išlieka ramus grupėje apsilankius nepažįstamiems žmonėms, pratinasi bendrauti su nepažįstamais žmonėmis. * Džiaugiasi svečiais grupėje, noriai svečiuojasi kitoje grupėje. 	<ul style="list-style-type: none"> * Lengviau atsiskiria nuo tėvų, grupėje jaučiasi saugus, rodo pasitikėjimą grupės auklėtojais. * Dažniausiai stengiasi laikytis suaugusiųjų nustatytos tvarkos, priima jų pagalbą. * Prašo, siūlo, aiškina, nurodinėja, įtraukdamas suaugusįjį į bendrą veiklą, pokalbius apie savijautą ir elgesį. Nusiteikęs geranoriškai diskutuoja, tariasi dėl dienotvarkės, elgesio taisyklių, teikia pasiūlymus, stengiasi laikytis susitarimų. * Aptaria plakatų, paveikslėlius, kuriuose paaiškinta kas gali padėti ištikus bėdai. * Diskutuoja kaip elgtis su nepažįstamais žmonėmis, kuria žaidybines situacijas kaip negalima elgtis. Dalyvauja pokalbyje „Kaip elgtis su nepažįstamais suaugusiais?“
5. SANTYKIAI SU BENDRAAMŽIAIS	
Esminis gebėjimas. Supranta, kas yra gerai, kas blogai, draugauja bent su vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (supranta kitų norus, dalijasi žaislais, tariasi, užjaučia, padeda), suaugusiojo padedamas supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.	
Santykių su bendraamžiais srityje vaikui ugdantis tobulėja:	
<ul style="list-style-type: none"> • gebėjimas užmegzti geranoriškus santykius su kitais vaikais; • gebėjimas mokytis bendrauti ir bendradarbiauti, spręsti tarpusavio nesutarimus; • gebėjimas užmegzti ir palaikyti artimesnius asmeninius santykius su vienu ar keliais vaikais. 	
VAIKO VEIKSENOS	
ANKSTYVASIS AMŽIUS	IKIMOKYKLINIS AMŽIUS
<ul style="list-style-type: none"> * Ieško bendraamžių draugijos; * Nori būti šalia kitų vaikų, patinka stebėti juos, liesti; 	<ul style="list-style-type: none"> * Kartu su bendraamžiais žaidžia bendrus žaidimus pratinasi būti kartu;

- * Mėgdžioja vaikų veiksmus, jų veido išraiškas;
- * Laisvai jaučiasi, susiranda draugų;
- * Mėgsta žaisti greta kitų vaikų, stebėti kitų vaikų veiklą, žaidimus;
- * Jaučia vis didesnę malonumą žaisdamas su bendraamžiais;
- * Bendrauja įvairiais judesiais, mimika, veiksmais;
- * Reiškia teises į savo daiktus, žaislus, nori kito vaiko jam patinkančio žaislo;
- * Žino draugų vardus. Domisi draugais, jų veikla. Apžiūrinėja draugų nuotraukas;
- * Žaidžiant žaidimus prisijungia prie draugų grupės, bando įsitraukti į žaidimą;
- * Stebi, žiūri paveikslėlius ir juose randa tinkamo ir netinkamo elgesio vaizdus;
- * Vertina savo elgesį - geras, blogas;
- * Bendrauja su grupės vaikais salėje, kieme;
- * Dalyvauja šventėse, spektakliuose, koncertuose (salėje, kieme);
- * Gali duoti žaislą kitam vaikui, tačiau supykęs gali jį atimti iš kito, jam suduoti;
- * Žaidžia kartu su vienu vaiku, trumpai pažaidžia su kitu vaiku, trumpam įsitraukia į kito vaiko žaidimą;
- * Rodo iniciatyvą draugauti, bando susipažinti - rodo palankumą, kalbina, dalijasi žaislais, daiktais, žaidimo vieta;
- * Žaidžia greta draugo, ieško draugo savo žaidimams, kviečia draugą žaisti;
- * Priima draugo pagalbą jei ko pačiam nepavyksta atlikti;
- * Moko užjausti, paguosti, nuraminti draugą.

- * Pamatęs žaidžiančius vaikus, pasiprašo į žaidimą, arba pats, sugalvojęs kokį žaidimą, pakviečia kitus žaisti kartu;
- * Klausosi pasakų, žiūri animacinius filmus apie draugystę;
- * Pagarbiai elgiasi su grupės vaikais, išsako savo norus, mintis;
- * Kuria plakata apie draugystę;
- * Kuria taisykles įvairiems žaidimams žaisti;
- * Klausosi patarlių ir priežodžių apie draugus, draugystę, bando suprasti jų prasmę;
- * Žaidžiant judriuosius žaidimus laikosi žaidimų taisyklių, derina savo veiksmus, kartu patiria džiaugsmą;
- * Žaidžia nuotaikų žaidimus;
- * Žaidžia vaidmenų žaidimus: „Draugo gimtadienis“, „Šeima“, „Konstravimas“, „Kelionė“ ir kt. Žaidžiant kuria žaidimo aplinką, tariasi dėl vaidmenų;
- * Dalyvauja pokalbyje, diskusijoje, aptarime apie savo ir grupės draugų tinkamus ir netinkamus poelgius, žodžius;
- * Žaidžiant naudoja mandagumo, sveikinimosi, linkėjimų, komplimentų žodelius, laikosi susitarimų;
- * Įvardija savo ir kitų žaislus, daiktus, saugo savo, kitų vaikų ir grupės žaislus, žaidimus ir t. t.;
- * Dalyvauja „Veiksmo savaitėje be patyčių“, tarptautinės Tolerancijos dienos paminėjime;
- * Stebi ką daro kitas vaikas, atkartoja, mėgdžioja jo veiksmus;
- * Turi dažniausiai vieną draugą ir žaidžia su juo, iš namų atsineša vis kitų žaislų, kad galėtų žaisti su kitais vaikais;
- * Dalinasi su draugu savo rūpesčiais, patyrimais, paslaptimis, domisi jo jausmais, užjaučia, pasiūlo savo pagalbą, bando padėti, nuraminti, padrąsinti;
- * „Minčių lietuje“ aiškinasi koks gali būti draugas;
- * Pasako kaip reikia elgtis, kad turėtum draugų;
- * Pasako kaip galima susitaikyti susipykus;
- * Meninės veiklos metu gamina dovanėles, atvirutes draugams.

6. INICIATYVUMAS IR ATKAKLUMAS

Esminis gebėjimas. *Savo iniciatyva pagal pomėgius pasirenka veiklą, ilgam įsitraukia ir ją plėtoja, geba pratęsti veiklą po tam tikro laiko tarpo, kreipiasi į suaugusįjį pagalbos, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.*

Iniciatyvumo ir atkaklumo srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- *gebėjimas pačiam susirasti veiklą ir ją turiningai plėtoti;*
- *gebėjimas įsitraukti į suaugusiojo pasiūlytą ugdymąsi skatinančią veiklą, susikoncentruoti ir išradingai ją plėtoti;*
- *gebėjimas susidoroti su kliūtimis siekiant sumanymų realizavimo.*

VAIKO VEIKSENOS

ANKSTYVASIS AMŽIUS	IKIMOKYKLINIS AMŽIUS
<ul style="list-style-type: none"> * Pasirenka žaidimą, draugą bendravimui, žaidimui kartu; * Nuolat energingai žaidžia: stato iš kaladėlių namelį, dėlioja dėlionę, aprenkia, nurengia lėlytę ir kt.; * Žaidžia su muzikiniais žaislais; * Veiksmais ir atskirais žodžiais reiškia norus, veda suaugusįjį prie dominančių daiktų; * Stebi, kaip auklėtoja stato bokštelį ir pats ima kaladėles, stato panašų bokštelį; * Auklėtojai pasiūlius naują žaislą, išbando jo galimybes; * Ekspresyviai reiškia savo norus, sako „ne“; * Pats stengiasi apsirengti, nusirengti, tvarko savo drabužius, aunasi batukus; * Tyčia ieško sunkumų, lipa ant smulkių daiktų, eina atbulas, užsimerkęs, spraudžiasi tarp baldų; * Ilgai tyrinėja naują žaislą; * Pasilipa ant kėdutės, kad pasiektų žaislą, knygelę, padėtą ant palangės; Protestuoja, reiškia nepasitikėjimą negalėdamas įveikti kliūties. 	<ul style="list-style-type: none"> * Mėgsta išbandyti suaugusiojo pasiūlytus naujus žaislus, žaidimus, neįprastą veiklą; * Nuolat energingai žaidžia, laisvai juda erdvėje, pats keičia veiklą: dėlioja dėliones, konstruoja, piešia, lipdo, varto knygutes, žaidžia kortelių žaidimus, spalvina, muzikuoja ir kt.; * Savarankiškai pasirenka kaip atlikti meninę veiklą: spalvinti kreidelėmis, guašu, pieštukais, flomasteriais ir t. t; * Siūlo idėjas kaip įdomiau pasveikinti draugą, kokius daiktus pasiimti į išvyką ir pan.; * Susidomėjęs ilgesniam laikui, įsitraukia į suaugusiojo jam, vaikų grupei ar visai vaikų grupei pasiūlytą veiklą: atlieka bandymus, eksperimentus, ieško informacijos, kuria, vaidina, pasakoja ir kt.; * Sprendžia auklėtojų sudarytas problemines situacijas, teikia pasiūlymus; * Rodo iniciatyvą vadovauti sugalvotam žaidimui, kviečia prisijungti kitus vaikus, auklėtoją; * Susidūręs su kliūtimi arba nesėkme, bando ką nors daryti kitaip arba laukia suaugusiojo pagalbos; * Žaidžia ilgą laiką trunkančius kūrybinius žaidimus (pvz. visą savaitę žaidžia žaidimus; „Šeima“, „Mokykla“ ir kt.); * Stengiasi išbandyti savo galimybes meninėse veiklose; * Bando pradėtą darbą atlikti iki galo;

	<ul style="list-style-type: none"> * Padeda draugui įveikti problemas: suvarstyti batų raištelius, užsitraukti striukės užtrauktuką, užsirišti šaliką ir pan.; * Prašo, ragina, stengiasi sudominti, kad draugai tęstų pradėtą iš vakaro žaidimą, veiklą.
7. PROBLEMŲ SPRENDIMAS	
<p>Esminis gebėjimas. <i>Atpažįsta ką nors veikiant kilusius iššūkius bei sunkumus, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamų sprendimų ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes.</i></p>	
<p>Problemų sprendimo srityje vaikui ugdantis tobulėja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>problemų atpažinimas, įžvelgimas;</i> <ul style="list-style-type: none"> • <i>sprendimų, išeičių paieška ir tinkamiausio sprendimo pasirinkimas bei įgyvendinimas, pasekmių, panaudojus sprendimą, stebėjimas ir apmąstymas;</i> • <i>mokymasis įveikti nesėkmes.</i> 	
VAIKO VEIKSENOS	
ANKSTYVASIS AMŽIUS	IKIMOKYKLINIS AMŽIUS
<ul style="list-style-type: none"> * Mimika, gestais ir žodžiais parodo, kad susidūrė su kliūtimi, tikėdamasis suaugusiojo pagalbos; * Susidūręs su sudėtinga veikla, kliūtimi išbando jau žinomus veikimo būdus, stebi kaip elgiasi kiti; * Metęs nepavykusią veiklą, po kiek laiko sugrįžta prie jos ir vėl bando įveikti; * Neįveikęs sudėtingos veiklos prašo pagalbos; * Išbando matytus ir naujai sugalvotus žaidimo būdus; * Bando uždaryti dėžutes; * Bando atsukti kamštelius. Pavykus apsidžiaugia; * Žaidžia su vienas į kitą įdedamais žaislais, indais; * Bando pastatyti statinį iš kaladėlių; * Dėlioja dėliones; * Atpažįsta sunkumus ir ieško tinkamo sprendimo; 	<ul style="list-style-type: none"> * Kartu su auklėtoja varto knygeles, žiūri plakatus, animacinius filmukus apie įvairių personažų poelgius; * Mokosi atpažinti konfliktines situacijas; * Grupuoja paveikslėlius „Geri ir blogi poelgiai“; * Bando konfliktines situacijas spręsti savarankiškai. Nepasisekus – laukia pagalbos; * Kuria darbelį iš popieriaus, nepavykus bando dar kartą; * Mokosi padėti vieni kitiems kasdieninėje veikloje; * Numato, kurią problemą išspręs su draugais, o kuriai įveikti reikės suaugusiojo pagalbos; * Bando klijuoti suplėšytą knygą, taisy sugadintą daiktą; * Mokosi pats iš nepavykusių sprendimų, veiksmų ar poelgių, bando rasti išeitį, ieško sprendimų, numatydamas pasekmes ir pagalbos pobūdį;

<ul style="list-style-type: none"> * Gaudo metamą kamuolį, nepavykus pagauti, bando jį spirti arba ridenti; * Stebi kitų vaikų elgesį ir bando atkartoti; * Pasako ką pavyko atlikti, įvertina (pasidžiaugia, ploja, sušunka, nepavykus numeta, pradeda verkti, nūsūka, nueina); * Klausosi sekamų pasakų, girdi kaip problemas sprendžia pasakų personažai; * Laikosi grupėje esančios tvarkos; * Nepavykus atlikti sudėtingos veiklos ar kliūtis prašo pagalbos arba meta veiklą: susikremta, supyksta, nūsūka. 	<ul style="list-style-type: none"> * Dalyvauja situaciniuose žaidimuose „Ką daryti, jeigu...“, „Susipykau su draugu“; * Įvardija, kas gali padėti susirgus, pasiklydus, gaisro atveju. * Žino pagalbos tarnybos numerį 112; * Nepasisėkus samprotauja, ką galima daryti kitaip arba prašo suaugusiojo pagalbos; * Žino ir pasako kelis būdus kaip galima elgtis, kai niekas su tavimi nedraugauja; * Išvardija kelias savo grupei būdingas problemas; * Rodo iniciatyvą sprendžiant problemas, o nepasisėkus – bando suvaldyti savo emocijas, ieško pasiteisinimo, nusiramino būdų; * Susipykęs su draugu, po kurio laiko, bando išspręsti nesutarimą, pasiūlo savo atsineštą žaislą, pakviečia žaisti, leidžia pasirinkti norimą vaidmenį; * Pasako kaip jausis kitas vaikas, jei kas nors sugriauš jo statinį, suglamžys piešinį.
---	--

UGDYMO GAIRĖS IR SIŪLomos IDĖJOS

Ugdymo(-si) priemonių pritaikymas: Mokomosios programėlės (IKT), plakatai „Aš žmogus“, „Vaikų elgesio taisyklės“, „Elgesys ir saugumas viešose vietose“, „Gyvename drauge“, nuotaikų kortelės „Noriu kalbėti ir bendrauti“, siužetiniai paveikslėliai, situacijų paveikslėliai, grožinės literatūros knygos, stalo žaidimai, veidrodėliai, nuotraukų albumai, „Dainuojančios, kalbančios“ knygelės, „kalbantys“ žaislai, šviesos stalas, nuotaikų dėžutės, šypsenėlės, personažų karūnelės, siužetiniai žaislai, knygelės, žurnalai, enciklopedijos, paveikslėlių rinkiniai: skirtumams atrasti, klasifikavimui, pasisveikinimo ir atsisveikinimo ritualai (apsikabinimai, susitarimai, pamojavimai pro langą), šeimos nuotraukos, žaislas iš namų, virtuvė.

„Bendravimas ir etiketas“ plakatai, įvairūs žaidimai su taisyklėmis, vaikiškos animacijos filmukai, muzikiniai įrašai, muzikinės dėžutės, grojantys žaislai, minkšti žaislai, pykčio pagalvė, kilimėlis, gerumo širdelė, teptukai, guašas, kinetinis smėlis, staigmenų dėžutės, masažiniai kamuoliukai kojoms, kibirėliai emocijų suvaldymui.

Ugdymo(-si) aplinka: grupės, miegamojo, rūbinėlės patalpos, Vilniaus rajono savivaldybės Centrinė biblioteka, mokyklos biblioteka, sporto salė, mokyklos kiemas, logopedės kabinetas, muzikinė patalpa, erdvė „Užburtas namelis“, skaitymo erdvė, netradicinė erdvė kieme „Pasakų slėnis“, virtuvė.

SIŪLomi Žaidimai Socialinei Kompetencijai Lavinti

Situacijų lapai, „Išrink nuotaika“, radinių dėžutė, skirta žaidimui „Kieno?“, Lietuvos vėliava, žemėlapiai, gaublys, žaidimai savo kūno pažinimui lavinti, dėlionės, „Mano kūno dalys“, „Mano ir kitų jausmai“ („Kimochi“ programa): žaidimai kurie ugdo emocinį intelektą; skatina pozityvų elgesį; lavina bendradarbiavimo įgūdžius; lavina vaiko charakterį, Ramūs žaidimai: „Vėjas pučia“, „Eik tyliai“, „Plunksnelė“ ir kt.

Vaidmenų žaidimai padedantys atsiskleisti asmeninėms savybėms, pačių kurti žaidimai:

pastatyti namelį, vairuoti mašiną, lėlių kampelyje pamaitinti lėlę, ją pamigdyti, kirpykloje-susišukuoti, imituoti plaukų džiovinimą ir kt.

Didaktiniai žaidimai: „Kur pasislėpė žaisliukas?“, „Kas čia nupiešta?“, „Sujunk gėlytę“, „Paridenkim kamuoliukus“, „Pamaitinkime meškučių“, „Užmigdykime lėlytę“, „Atspėk, kas tai?“ ir kt. „Kamuolys ratu“, „Draugystės ratelis“, „Visi kartu“, „Geras žodis draugui“, „Komplimentai“, „Kaip gerai, kad atėjai...“. Žaidimai poromis: Domino, loto, LEGO, DUPLO ir kt.

KOMUNIKAVIMO KOMPETENCIJA

KOMUNIKAVIMO KOMPETENCIJA SIETINA SU ŠIOMIS PASIEKIMŲ SRITIMIS:

- SAKY TINĖ KALBA;
- RAŠY TINĖ KALBA.

Lūkestis. *Bendruojantis vaikas.*

Esminės komunikavimo kompetencijos nuostatos:

- Nusiteikęs išklausti kitų ir išreikšti save bei savo patirtį kalba;
- Domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu;

1. SAKY TINĖ KALBA	
<i>Esminis gebėjimas. Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, kalba su suaugusiais ir vaikais, natūraliai, laisvai išreiškdamas savo išgyvenimus, mintis, patirtį, intuityviai junda kalbos grožį.</i>	
Sakytinės kalbos srityje vaikui ugdantis tobulėja: <ul style="list-style-type: none"> • aplinkinių kalbėjimo, skaitymo klausymasis, • kalbėjimo atpažinimas ir supratimas, • natūralus vaiko kalbėjimas su suaugusiais ir vaikais apie savo patirtį ir išgyvenimus, • vaiko kalbėjimas su suaugusiais ir vaikais apie supančią aplinką, jos objektus, įvykius, • kalbėjimas laikantis perprastų kalbos taisyklių, • tautosakos ir grožinės literatūros kūrinių deklamavimas, sekimas, pasakojimas.	
VAIKO VEIKSENOS	
ANKSTYVASIS AMŽIUS	IKIMOKYKLINIS AMŽIUS
<ul style="list-style-type: none"> * Įdėmiai klausosi suaugusiojo. Skiria griežtą ir malonų kalbinančio suaugusiojo toną. * Klausosi vaikų pasakų, eilėraščių, dainų. * Aдекватiai reaguoja į paprastus klausimus bei prašymus. Sugeba veiksmais atsakyti į klausimus bei prašymus. * Žino savo bei artimiausių vardus. * Žino aplinkos daiktų, reiškinių, veiksmų pavadinimus.	<ul style="list-style-type: none"> * Klausosi jau žinomų kūrinių, naujų pasakų, aplinkos gamtos garsų. Klausosi gyvai bei įrašų. * Suvokia bei apibūdina savo jausmus. Bando suprasti ir pavadinti kitų žmonių norus, jausmus, elgesį. * Klausosi skaitomo (įrašo) teksto ir bando atsakyti į pateiktus klausimus. * Supranta, kad į jį kreipiamasi ar kalbama ne gimtąja kalba.

<ul style="list-style-type: none"> * Mėgdžioja suaugusiųjų ir bendraamžių kalbą ir poelgius. * Bando savo kalba reikšti mintis, pradeda žodžiais pavadinti išgyvenimus, pojūčius: „linksma“, „liūdna“, „kašta“ it.. * Klausinėja apie įdomius arba nesuprantamus potyrius, pojūčius. * Vartoja mandagumo žodelius: „viso gero“, „ačiū“, „atsiprašau“ it. * Bando pasakyti mokyklos grupės pavadinimą. * Mėgina pasakoti keliais žodžiais žiūrėdami į paveikslėlį. * 3–4 žodžių sakiniais kalba ir klausinėja apie save, savo norus, poreikius, išgyvenimus. * Dalinasi įspūdžiais, prisiminimas. * Bando apibūdinti aplinkos daiktus, gyvūnus. * Kalba kelių žodžių sakiniais, žodžius derina pagal giminę, skaičių, linksnį. * Suaugusiojo padedamas kuria mini pasakėles apie gyvūnus, žmones, daržo gėrybes, užbaigia žinomas pasakas, eilėraštukus. * Mėgdžioja mėgstamų pasakos veikėjų kalbą, judesius ir veiksmus. * Kartu su suaugusiuoju deklamuoja trumpus eilėraštukus. 	<ul style="list-style-type: none"> * Lavina foneminę klausą, garsinės analizės bei sintezės įgūdžius. Išgirsta pirmą ir paskutinį garsą trumpuose žodžiuose, išgirsta ieškomą garsą garsų eilėje. * Aktyviai dalyvauja pokalbyje, apsieičia nuomonėmis. * Dėmesingai klausosi ir įmena nesudėtingas mįsles. * Atlieka žaidybines artikuliacinio aparato mankštą. * Taisyklingai taria daugumą garsų, kalba yra suprantama net nepažįstamų žmonių. * Papasakoja apie tradicines šventes. * Žaidžia žodžių žaidimus. * Pratinasi išreikšti mintis žodžiais ir sakiniais, vartoja klausiamuosius žodelius. * Samprotauja įvairiomis temomis, įsitraukia į diskusijas. * Vartoja mandagumo žodelius, atsako į pasisveikinimus ir atsisveikinimus. * Komentuoja nutikusį įvykį, išgirstą pasaką, filmuką. * Sugeba tinkamu eiliškumu sudėti siužetinius serijinius paveikslėlius, pagal juos pasakoja įvykį. * Vartoja apibendrinamuosius žodžius * Laisvai kalba sudėtiniais sakiniais, žodžius į sakinius jungia laikydamasis perprastų kalbos taisyklių. Vartoja daugumą kalbos dalių (daiktavardžius, veiksmažodžius, būdvardžius,rieveiksnius, prielinksnius ir kt.). * Atpažįsta pasakos veikėjus, iš kokios pasakos, juos apibūdina. * Deklamuoja eilėraščių neskubant, aiškiai, neemocingai.
---	---

UGDYMO GAIRĖS IR SIŪLOMOS IDĖJOS

Ugdymo(si) priemonių pritaikymas: paveikslėliai, knygelės, žurnalai, enciklopedijos, paveikslėlių rinkiniai: skirtumams atrasti, klasifikavimui, pasakojimui; spalvinimo ir karpymo knygos, laikraščiai, įgarsintos (pasakos, aplinkos garsai, gyvūnai), dėlionės, tikras ar žaislinis telefonas, vaikų sukurtos knygos, stalo žaidimai, raidžių kortelės, serijiniai paveikslėliai, nusakantys veiksmo, proceso seką, magnetofonas, mikrofonas, nuotaikų kortelės, siužetiniai žaislai, lėlių teatro lėlės, pirštukinės lėlės. širmelės, veidrodis, šviesos stalėlis, muzikos įrašai, žaislai, konstruktoriai, pagalvėlės, kilimėliai, magnetinė lenta, kompiuteriniai žaidimai, nuotraukos, vielutės, pagaliukai, juostelės raidėms dėlioti, įvairios audinių medžiagos, interaktyvi lenta.

Ugdymo(si) aplinka: grupės, miegamojo, rūbinėlės patalpos, Vilniaus rajono savivaldybės Centrinė biblioteka, mokyklos biblioteka, sporto salė, kiemas, logopedės kabinetas, muzikinė patalpa, erdvė „Užburtas namelis“, skaitymo erdvė, netradicinė erdvė kieme „Pasakų slėnis“.

RAŠYTINĖ KALBA

***Esminis gebėjimas.** Atpažįsta ir rašinėja raides, žodžius bei kitokius simbolius, pradeda skaitinėti.*

Rašytinės kalbos srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- domėjimasis skaitymu, raidėmis, žodžiais bei įvairiais simboliais ir jų reikšmėmis;
- domėjimasis rašymu, raidžių bei žodžių rašinėjimas, įvairių simbolių braižymas ar piešimas;
- trumpų žodelių skaitymas.

VAIKO VEIKSENOS

ANKSTYVASIS AMŽIUS

- * Varto knygeles, dėmesį skirdamas ne tik paveikslėliams, bet ir tekstui, prašydamas paskaityti.
- * Kreipia dėmesį į aplinkoje esančias raides, žodžius, simbolius. Pradeda juos atpažinti.
- * Pagal vardą ar paveikslėlį suranda savo spintelę, lovą, rankšluostį.
- * Piešia vertikalius ir horizontalius brūkšnius, apskritas ir tiesias linijas.
- * Įvairiomis rašymo priemonėmis spontaniškai braukia popieriaus lape.
- * Pastebi ir išmėgina naujų spalvų atsiradimą, kuria spalvotus paveikslus (piešia pieštukais, teptukais)
- * Domisi ne tik įvairiomis rašymo priemonėmis, bet ir galimybe rašyti (planšetiniu kompiuteriu ir kt.)
- * Keverzoja ir bando rašyti raides įvairiomis rašymo ir piešimo priemonėmis (magnetinės raidės, raidžių, skaitmenų trafaretai).

IKIMOKYKLINIS AMŽIUS

- * Knygose ir aplinkoje randa pažįstamas raides.
- * Pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raide.
- * Tyrinėja užrašus, reklamines iškasas grupėje, mokykloje, kieme.
- * Pradeda suprasti ryšį tarp knygos teksto ir paveikslėlių.
- * Laiko knygą ir vaidina, kad skaito draugams, žaislams.
- * Domisi abėcėlės raidėmis.
- * Žino, kad kiekvieną žodį galima užrašyti ir perskaityti.
- * Savarankiškai kuria reklamas, skelbimus, sveikinius.
- * Atlieka pratybų užduoteles rankos ir akies koordinacijos lavinimui.
- * Eksperimentuoja su rašymo priemonėmis: pieštukais, flomasteriais, įvairiomis kreidelėmis, skirtingo dydžio tušinukais, plunksnakočiais, plunksna.
- * Žaidžia su savo vardo raidėmis, jas kopijuoja, spalvina, dekoruoja, taškuoja, štrichuoja, lipdo, išlanksto, piešia, dėlioja vardą iš pagaliukų, vielučių, iškarpo raides iš laikraščio, žurnalo, parašo raides, žodžius, savo vardą kompiuteriu, sudeda magnetinėje lentoje, suranda tarp kitų vardų.
- * Pajaučia rašytinės ir sakytinės kalbos stiliaus skirtingumą.
- * Mėgina skaityti ir vertina kitų skaitymą ir rašymą.
- * Supranta, kad garsas siejamas su raide, o raidės sudaro žodį.

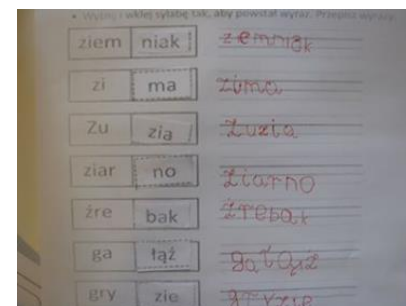
UGDYMO GAIRĖS IR SIŪLOMOS IDĖJOS

Ugdymo(si) priemonių pritaikymas: knygos apie raides, smulkiajai motorikai lavinti skirtos užduotys, didaktiniai žaidimai raidžių pažinimui, segtuvas su rašymo užduotimis, mokomosios programėlės (IKT), magnetinės raidės, segtukai su raidėmis, šviesos stalas, kinetinis smėlis, plastelinas, raidžių antspaudukai, pagaliukai, teptukai, plunksnos, pieštukai, flomasteriai, šratinukai ir kt. rašymo priemonės, trafaretai, vielutės, gamtinė medžiaga, žurnalai, laikraščiai, popieriaus lapai, karoliukai.

Ugdymo(si) aplinka: grupės, miegamojo, rūbinėlės patalpos, Vilniaus rajono savivaldybės Centrinė biblioteka, mokyklos biblioteka, sporto salė, kiemas, logopedės kabinetas, muzikinė patalpa, erdvė „Užburtas namelis“, skaitymo erdvė, netradicinė erdvė kieme „Pasakų slėnis“.

SIŪLOMI ŽAIDIMAI KOMUNIKAVIMO KOMPETENCIJAI LAVINTI

„Pabaik žodį“, „Atspėk žodį“, „Stebuklingi žodžiai“, „Mandagių žodžių skrynelė“, „Metų laikai“, Ramūs žaidimai: „Plunksnelė“, „Vėjas ir lapeliai“, kvėpavimo pratimai „Žvakutė“, „Muilo burbulai“, „Užmigdyk meškiuką“, „Karoliukai susiverkit“, „Priešingybės“, „Sukurk žodį“, „Kieno tai garsas?“, „Kas kur gyvena?“, „Kam kas reikalingas?“, „Kas ką veikia?“, „Kas netinka?“, „Atmintis – žodžiai“, siužetinių paveikslėlių serijos, „Vaisiai“, „Daržovės“, „Paukščiai“, „Profesijos“, „Baldai“, „Pavojingi daiktai“, „Egzotiniai gyvūnai“, „Naminiai gyvūnai“, „Atspėk pasakos veikėją“.

MENINĖ KOMPETENCIJA

MENINĖ KOMPETENCIJA SIETINA SU ŠIOMIS

PASIEKIMŲ SRITIMIS:

- MENINĖ RAIŠKA;
- ESTETINIS SUVOKIMAS;
- KŪRYBIŠKUMAS.

Lūkestis. *Kuriantis vaikas*

Esminės meninės kompetencijos nuostatos:

- *Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje;*
- *Domisi, gėrįsi, grožisi aplinka, meno kūriniais, menine veikla;*
- *Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą.*

1. MENINĖ RAIŠKA	
<i>Esminis gebėjimas. Spontaniškai ir savitai reiškia įspūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas, šokdamas, vaidindamas, vizualinėje kūryboje.</i>	
Meninės raiškos srityje vaikui ugdamas tobulėja: <ul style="list-style-type: none"> • <i>emocijų, patirties, minčių, įspūdžių raiška meninėmis priemonėmis ir būdais;</i> • <i>meninės raiškos priemonių tyrinėjimas ir eksperimentavimas;</i> • <i>meninė kūryba ir improvizacija.</i>	
VAIKO VEIKSENOS	
ANKSTYVASIS AMŽIUS	IKIMOKYKLINIS AMŽIUS
<ul style="list-style-type: none"> * Klausosi muzikos ir ją išreiškia atliekant elementarius judesius (tūpčioja, trepsi, ploja, sukasi pavieniui ir pan.). * Spontaniškai žaidžia balso intonacijomis. * Vartydamas muzikines knygeles, reaguoja garsu, mimika. * Kartoja ir įtvirtina žinomas daineles. * Moko sustoti į ratelį. * Žaidžia nesudėtingus žaidimus, ratelius.	<ul style="list-style-type: none"> * Dainuoja liaudies dainas, imituoja judesius. * Moko atidžiai klausytis muzikos, pajusti jos kontrastingų dalių kaitą, atpažinti girdėtus kūrinus. * Dainavimą palydi ritminiais judesiais ar garsais. * Geba ne tik emocionaliai reaguoti į įvairią muziką, bet ir jos pobūdį išreikšti žodžiais (linksma-liūdna, greita-lėta, garsi-tyli.). * Išklauso draugo dainavimo.

- * Mokosi vaikščioti paskui pedagogą, keičiant judėjimo tempą ir kryptį.
- * Apžiūri instrumentus, kuriais groja, tyrinėja jų garsus.
- * Muzikuoja barškučiais, muzikinėmis dėžutėmis, gamtine medžiaga, kaladėlėmis, cypiančiais guminiiais žaisliukais.
- * Muzikuoja ritminiais instrumentais, pritaria muzikiniams įrašams ar meninio ugdymo mokytojos grojimui, dainelėms.
- * Balsu perteikia kai kurių personažų charakterius (piktas, gudrus), nuotaikas.
- * Judesiu imituoja gamtos reiškinius (lietus, saulė, vėjas, audra...).
- * Šliaužia, ropoja, šokuoja, eina keturiomis, susiedamas judesį su personažu.
- * Klausosi muzikos ir improvizuoja su skarelėmis (sninga, vėjas).
- * Suaugusiajam sekant pasakėlę, vaiko delne maišant įsivaizduojamą košę, vaikas taip pat maišo, dalija, jai pasibaigus, vaizduoja, kaip pelytė bėga slėptis.
- * Mėgdžioja augalų judesius.
- * Įterpia judesių, kurių nebuvo prašomas, pvz., atsitupia, iškelia rankas į viršų, suploja ir kt.
- * Piešia tiesias, lenktas, vingiuotas linijas.
- * Skatina kūrybiškumą, meninio žodžio raišką inscenizuojant pasirinktą pasaką.
- * Išbando techninius pasaulio pažinimo būdus: klijuoja, plėšo, suka, veria.
- * Užsega sagas, užtraukia užtrauktuką.
- * Braižo įvairias geometrines figūras, jas nuspalvina, iškerpa žirkklėmis. * Spalvina kruopščiai, neskubant, parenka tinkamas spalvas.

- * Žaidžia muzikinius didaktinius, ritmo žaidimus.
- * Grupėje, namuose dainuoja išmoktas daineles.
- * Sudaro, sumažina ir padidina ratą šokio ar ratelio metu.
- * Šoka liaudies šokius, žaidžia liaudies žaidimus.
- * Žaidžia vaizduojamuosius žaidimus.
- * Baigęs vaidinti nusilenkia žiūrovams.
- * Piešia ir tapo savo įspūdžius, lipdo iš modelino, druskinės tešlos.
- * Piešia, žaidžia judrius ir kūrybinius žaidimus, aktyviai atlieka dienos sumanymus.
- * Vaizdu išreiškia jutiminę patirtį (garsų, kvapų, skonio ir kt.)
- * Atpažįsta žinomų instrumentų tembrus, juos įvardija.
- * Gaminasi vaikiškus instrumentus iš buitinių atliekų, gamtinės medžiagos. Jais groja, ritmuoja.
- * Mokosi dainuoti ritmiškai, kuo tiksliau intonuojant, mokosi tikslios artikuliacijos, teisingo kvėpavimo.
- * Eina ratelių, šoka šokius ratu, vienoje linijoje (šoninis, pakaitinis žingsniai, dvigubas ratelis ir kt.). Tyrinėja judesių grakštumą, plastiškumą.
- * Dalyvauja koncertuose.
- * Žaisdamas pagal pasaką improvizuoja.
- * Kartu su suaugusiuoju piešia, spalvina, klijuoja, dekoracijų detales išdėsto, apsirengia kostiumu.
- * Mėgdžioja šeimos narių kalbą, veiksmus.
- * Žaisdamas atsipalaiduoja.
- * Susikuria išsistą žaidimo aplinką, panaudodamas daiktus, drabužius, reikmenis.
- * Iš įvairių medžiagų, buities ir gamybos atliekų kuria originalių, gražių darbelių.
- * Kūrybos procesą palydi pasakojimu, komentavimu, gestikuliacijomis, mimika.
- * Kūrybos procese bendradarbiauja su kitais vaikais, vienas kitą taisy, dalijasi idėjomis, ginčijasi.
- * Objektus vaizduoja ne tokiais, kokius mato, o tokiais, ką apie juos žino.
- * Gėrisi savo atradimais, apie juos pasakoja, kuria pavadinimus.

	* Kuria smulkesnių detalių, gamtinės medžiagos, mozaikas, mandalas, juostas, kilimėlius.
UGDYMO GAIRĖS IR SIŪLOMOS IDĖJOS	
<p>Ugdymo(si) priemonių pritaikymas: muzikos instrumentai, garso grotuvas, garso įrašai (populiari, klasikinė liaudies, vaikų ir kt. muzika), kompiuteris, priemonės, skirtos aplikavimui, štapavimui, šviesos stalai, interaktyvioji lenta, kaspiniai, spalvotos skarelės, medžiagos atraižos, įvairios dailės priemonės (įvairių dydžių ir spalvų pieštukai, teptukai) dažai, kreidelės, tapymo, lipdymo, piešimo priemonės, tapetai, įvairių dydžių ir spalvų popierius, apranga darbui su dažais, žirkklės, klėjai, druskinė tešla, plastilinas, antrinės žaliavos, teatro (šešėlių, lėlių,) priemonės, veidrodžiai, pirštinių lėlės, širmos, sceniniai drabužiai.</p> <p>Ugdymo(si) aplinka: grupės, miegamojo, rūbinėlės patalpos, sporto salė, kiemas, muzikinė patalpa, erdvė „Užburtas namelis“, skaitymo erdvė, netradicinė erdvė kieme „Pasakų slėnis“, Vilniaus lenkų kultūros namai, Tradicinių amatų centras Houvalto dvare Maišiagalėje, biblioteka, Sudervės Vilnojos skulptūrų parkas.</p>	

2. ESTETINIS SUVOKIMAS	
<p>Esminis gebėjimas. Pastebi ir žavisi aplinkos grožiu, meno kūriniais, džiaugiasi savo ir kitų kūryba, jaučia, suvokia ir apibūdina kai kuriuos muzikos, šokio, vaidybos, vizualaus meno estetikos ypatumus, reiškia savo estetinius potyrius, dalijasi išgyvenimais, įspūdžiais.</p>	
<p>Estetinio suvokimo srityje vaikui ugdantis tobulėja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nusiteikimas grožio, meninės kūrybos potyriams bei džiaugsmui; aplinkos, žmonių santykių, meno, savo ir kitų kūrybos grožio pajauta; • jautrumas grožiui, meno raiškos priemonėms (spalvai, linijai, formai, judesiui, muzikos garsams ir kt.); • jutiminių ir emocinių grožio išgyvenimų prisiminimas, apmąstymas ir dalijimasis su kitais. 	
VAIKO VEIKSENOS	
ANKSTYVASIS AMŽIUS	IKIMOKYKLINIS AMŽIUS
<ul style="list-style-type: none"> * Klausosi auklėtojos sekamų pasakų, skaitomų eiliuotų kūrinių. * Džiaugiasi knygelių iliustracijomis, paveikslėliais. * Atpažįsta kai kuriuos jau girdėtus muzikos kūrinius, matytus šokius, ratelius, vaidinimo veikėjus. * Stebi draugų vaidinimus, bando įsijausti į personažų vaidmenį. * Stebi ir gėrisi aplinkos daiktais, gamta, jos reiškinius. * Prašo pakartoti patikusių dainelę, pasakėlę, šokį. * Pastebi grupėje, salėje, mokyklos kieme atsiradusius naujus gražius daiktus, juos įvardija, džiaugiasi, grožisi jais. * Dalyvauja įstaigos renginiuose, šventėse, pasirodymuose. * Paklaustas pasako, ar patiko muzikos kūrinėlis, dainelė, šokis, vaidinimas, dailės darbelis. * Pasakoja apie savo ir draugų piešinius, aplinkoje pamatytus paveikslėlius, knygelių iliustracijas. 	<ul style="list-style-type: none"> * Grožisi metų laikais, gamtoje atranda spalvų, linijų, formų grožį, bando jį įvardinti. * Komentuoja girdimų instrumentų skambesį, muzikos nuotaiką. * Išraiškingsiais judesiais vaizduoja įvairius personažus, jų veiksmus. * Dalyvauja papuošiant aplinką (grupę, koridorių) savo darbais ir įvairių švenčių metu, grožisi kitų darbais. * Noriai ir su džiaugsmu stengiasi šokti, atlikti darbelį kuo gražiau. * Keliais žodžiais ar sakiniais pasako savo įspūdžius apie klausytą muziką, dainelę, eilėraštį, pasaką, matytą šokį, vaidinimą, dailės kūrinį, knygelių iliustracijas, gamtos ir aplinkos daiktus ir reiškinius, pastebi ir apibūdina kai kurias jų detales. * Pasako savo nuomonę, kodėl pasirinko labiausiai patikusį draugo darbelį. * Dalyvauja įstaigos renginiuose, šventėse, pasirodymuose, vertina pasirodymą.

* Džiaugiasi savo meniniu darbeliu, rūbinėlėje rodo jį tėveliams.	
UGDYMO GAIRĖS IR SIŪLAMOS IDĖJOS	
<p>Ugdymo(si) priemonių pritaikymas: meno knygos, albumai, enciklopedijos, žurnalai, stalo žaidimas „Spalvos“, plakatų rinkiniai, muzikiniai įrašai, vaidinimai, pasakos, didaktiniai žaislai, priemonės tapymui, lipdymui, kūrybiniams darbams, priemonės, skirtos aplikavimui, štapavimui, šešėlių teatras, muzikos instrumentai, savos gamybos instrumentai, nuotaikų kortelės, siužetiniai, minkšti ir asmeniniai žaislai, stendai vaikų darbams eksponuoti.</p> <p>Ugdymo(si) aplinka: grupės, miegamojo, rūbinėlės patalpos, sporto salė, kiemas, muzikinė patalpa, erdvė „Užburtas namelis“, skaitymo erdvė, netradicinė erdvė kieme „Pasakų slėnis“, Vilniaus lenkų kultūros namai, Tradicinių amatų centras Houvalto dvare Maišiagalėje, biblioteka.</p>	

3. KŪRYBIŠKUMAS	
<i>Esminis gebėjimas. Savitai reiškia savo įspūdžius įvairioje veikloje, ieško nežinomos informacijos, siūlo naujas, netikėtas idėjas ir jas savitai įgyvendina.</i>	
Kūrybiškumo srityje vaikui ugdantis tobulėja:	
<ul style="list-style-type: none"> • domėjimasis naujais, nežinomais, sudėtingais dalykais; • gebėjimas išvelgti problemas, klausinėti, diskutuoti, įsivaizduoti, fantazuoti; • troškimas ieškoti atsakymų, netikėtų idėjų, kurti variantus, savaip pertvarkyti, pritaikyti; • drąsa veikti, daryti savaip. 	
VAIKO VEIKSENOS	
ANKSTYVASIS AMŽIUS	IKIMOKYKLINIS AMŽIUS
<ul style="list-style-type: none"> * Domisi naujais daiktais, vaizdais, garsais, judesiais. * Domisi, kas yra žaislų viduje, juos išardydamas. * Piešia ant veidrodžio, stiklo, įmaučiu, medžiagos. * Tyrinėja įvairių garsų išgavimo būdus, naudodamas antrines žaliavas, gamtinę medžiagą. * Įsivaizduoja gyvūnus, augalus, daiktus, apie kuriuos jam buvo pasakojama, skaitoma. * Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus simbolinius veiksmus. * Emocingai reaguoja į naują patirtį. * Pritaiko įvairius daiktus veiksams: „pieštukas – meškerė“, „kaladėlė – ledai“. * Antspauduoja su daržovėmis, medžio lapais, kita gamtine medžiaga. 	<ul style="list-style-type: none"> * Atranda vis naujus dalykus artimiausioje aplinkoje. * Domisi įgarsintomis knygomis. * Išbando įvairių medžiagų galimybes, atranda dar nepažintus dalykus. * Žaidžia su kinetiniu smėliu, jį sveria, piešia, gamina. * Džiaugiasi naujais atradimais gamtoje: taškosi baloje, voliojasi lapų krūvoje, mėto, ridena sniego gniūžtes. * Kelia probleminius klausimus, diskutuoja, svarsto, įsivaizduoja, fantazuoja. * Kuria žaidimus, pasirenka ir interpretuoja įvairių profesijų atstovų vaidmenis. * Įsivaizduoja gyvūnus, augalus, daiktus, apie kuriuos jam pasakojama, skaitoma.

- * Pasitelkia vaizduotę ką nors veikdamas: žaisdamas, pasakodamas, judėdamas (sukuria sraigėms namelį).
- * Renkasi žaidimui reikalingus daiktus, tariasi su draugais, kuria taisykles.
- * Kūrybiškai naudoja įprastus objektus savo veiklai

UGDYMO GAIRĖS IR SIŪLOMOS IDĖJOS

Ugdymo(si) priemonių pritaikymas: žaislai skleidžiantis garsus, priemonės skirtos žaidimui su kinetiniu smėliu, knygutės, šviesos stalas, įvairios figūrėlės, smulkūs žaislai, karoliukai, sagos, skaisti plėvelė, interaktyvioji lenta, dėlionės, mozaikos, gamtinė medžiaga, eksperimentams būtinos priemonės, veidrodžiai, stiklas, įmatės piešimui, tapetai, įvairių dydžių ir spalvų popierius, apranga darbui su dažais, klijai, plastilinas, antrinės žaliavos, šešėlių teatras, veidrodžiai, pirštinių lėlės, širmos, muzikos įrašai, muzikiniai instrumentai, skarelės, parašiuotas, lazdelės, akmenukai, “gyvatėlė”, muzikos grotuvas, plakatai.

Ugdymo(si) aplinka: grupių aplinka, mokyklos salė, Vilniaus rajono savivaldybės Centrinė biblioteka.

SIŪLOMI ŽAIDIMAI MENINĖS KOMPETENCIJAI LAVINTI

„Veidrodėli, paklausk“, „Balionėlis“, „Paukščiukai ieško maisto“, „Tėvas Virgilijus“, „Bim Bom“, „Didžioji gyvūnų enciklopedija“, „Gamtos garsai“, „Paukšteliai dieną ir nakčią“, „Kiškelių šokis“, „Į pasivaikščiojimą“, „Katinėlis ir pelytės“, „Teatras“, „Sena meška miega“, „Kirpykla“, „Parduotuvė“, „Stebuklingas maišelis“, „Traukinukas“, „Kur skamba varpelis“, „Mažųjų šokis“, „Aprėngsiu lėlytę“, „Kuo groju“, „Milžinai ir nykštukai“, „Paskambink tyliai varpeliu“, „Į svečius atėjo meškiukas“, „Lėlytė susirgo“, „Šok šoki“, „Žaisliuko gimtadienis“, „Slėpynių dainelė“, „Ruošiamės į kelionę“, „Žaiskim kartu“, „Klausė žvirblis čiulbonėlis“.

V. SKYRIUS

VAIKŲ UGDYMO SI PASIEKIMŲ BEI PAŽANGOS STEBĖJIMAS IR VERTINIMAS

Pasiekimų aprašas padeda ikimokyklinio ugdymo mokytojams pažinti vaikus: tiksliau stebėti, atpažinti bei vertinti, ką vaikas jau žino, supranta, geba, išsiaiškinti vaiko patirtį ir tolesnio ugdymosi poreikius.

Vaikų ugdymo(-si) pasiekimai – tai ugdymo(-si) procese įgyti vaikų gebėjimai, žinios, supratimas ir nuostatos.

Pagrindinis vaiko pasiekimų vertintojas yra grupės mokytojas. Jis vertina vaiko pasiekimus pagal šios programos turinį, kurį sudaro 18 vaiko ugdymosi pasiekimų sričių. Vaiko pasiekimai įvertinami kasmet mokslo metų pradžioje ir pabaigoje (spalio mėn. ir gegužės mėn.), nustatant, kuriame pasiekimų žingsnyje yra vaikas.

Ugdymo pasiekimų vertinimas – tai nuolatinis informacijos rinkimas ir jos panaudojimas, nustatant vaikų daromą pažangą, koreguojant, tobulinant mokytojo darbo būdus ir metodus. Nuolatinis ir sistemingas vertinimas padeda mokytojui išvelgti vaiko galimybes, nustatyti problemas ir spragas, diferencijuoti ir individualizuoti ugdymą. Ugdymo pasiekimų vertinimas grindžiamas šiuolaikine mokymosi samprata, amžiaus tarpsnių psichologiniais ypatumais, individualiais vaiko poreikiais.

Informavimas apie vaiko ugdymo(-si) pasiekimus. Vaikų tėvams informacija apie vaikų pasiekimus teikiama įvertinus vaiko pasiekimus ir individualiai pagal poreikį.

Surinkti duomenys apie vaikų ugdymosi pasiekimus analizuojami, pasitelkiant linijines diagramas. Vertinimas vaizdžiai parodo individualią vaiko, grupės vaikų kiekvienos srities pažangą. Šie duomenys panaudojami kryptingai planuojant ir organizuojant vaikų ugdymą. Linijinės diagramos padeda išryškinti ugdymosi pasiekimų sritis, kurioms reikia skirti daugiau dėmesio, jame atsispindi vaikų individualūs pasiekimai. Esant elgesio ar įgūdžių ir patirties stokai, informuojama Vaiko gerovės komisija, kuri pasirūpina, kad vaikui (šeimai) būtų suteikta specialistų pagalba.

VI. SKYRIUS

NAUDOTA LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

1. Bulotaitė L., Gudžinskienė V., Monkevičienė O., Jakučiūnienė D. Gyvenimo įgūdžių ugdymas. Ikimokyklinis amžius. V., Švietimo aprūpinimo centras, 2004.
2. Dodge D. T., Colker L., Heroman C. Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas, 2007.
3. Dodge D. T., Rudick S., Berke K. Ankstyvojo amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas, 2006
4. Geros mokyklos koncepcija. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015-12- 21 įsakymas Nr. V-1308, 2015.
5. Lietuvos Respublikos Seimo 2013 m. gruodžio 23 d. nutarimas Nr. XII-745 „Valstybinė švietimo 2013-2022 metų strategija“.
6. Lietuvos Respublikos seimo 2003 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. IX – 1569 patvirtinta Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcija (Žin., 2003, Nr. 52-2316).
7. Ikimokyklinio ugdymo programos kriterijų aprašas. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005-04-18 įsakymas ISAK-627, 2005.
8. Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos. Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras, 2015.
9. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas. Švietimo ir mokslo ministerijos švietimo aprūpinimo centras, 2014.
10. Jankauskienė L., Monkevičienė O. ir kt. Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti. Vilnius, 2006.
11. Monkevičienė O. Ankstyvojo ugdymo vadovas. Vilnius: Minklės leidyba, 2001.
12. Naratyvinis žaidimas ir mokymasis. Gairės ikimokyklinio ir pradinio ugdymo pedagogams, dirbantiems su 3–8 m. vaikais (sud. M. Brėdikytė), 2017.
13. NŠA projekto „Inovacijos vaikų darželyje“ metodinė medžiaga, 2020.
14. Rauckis J., Drungelienė D. Ankstyvojo amžiaus vaikų kūno kultūros programa ir metodinės rekomendacijos, 2003.
15. Rimkienė, R., Sabaliauskienė, R. Kokybiškas ankstyvojo amžiaus vaikų ugdymas. Metodinė priemonė lopšelių auklėtojams, tėvams ugdančioms vaikus nuo gimimo iki 3 metų, 2009.
16. Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2014-09-02 įsakymas Nr. V-779, 2014.
17. Šečkuvienė H. Vaiko muzikinių gebėjimų ugdymas. Vilnius, 2004.

18. Šimelionienė A. Kaip atpažinti vaiko gabumus? Metodinės rekomendacijos pedagogams, švietimo pagalbos specialistams ir tėvams. Švietimo ir mokslo ministerija, 2008.
19. Valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 m. nuostatos (Žin., 2003, Nr. 71-3216).